

Een raadselachtige gestalte in het Marcusevangelie

De neaniskos in 14:51-52 en 16:5

Een van de meest raadselachtige passages van het Marcusevangelie is wel 14:51-52, helemaal aan het eind van het verhaal van de arrestatie van Jezus.¹ Daarin gaat het over een niet bij name genoemde jongeman (*neaniskos*), een volgeling van Jezus, die een linnen kleed om zijn naakte lichaam² draagt, dat hij kwijtraakt, als zij ook hem dreigen te arresteren. Hebben we hier met een grappig³, maar verder weinig belangwekkend incident⁴ te maken of is hier meer aan de hand⁵, is het zelfs cruciaal voor het slot van het evangelie? Kortom, hoe moet deze korte episode geduid worden?

Wie is hij?

Veel exegeten hebben geprobeerd om de jongeman van 14:51-52 te identificeren. In de eerste eeuwen heeft men vooral relaties gelegd met andere nieuwtestamentische figuren: Jacobus, de broeder van Jezus (Eusebius, Epifanius), de evangelist Johannes (Chrysostomus), de jonge leerling Johannes (Ambrosius, Gregorius, Chrysologus, Beda). In de moderne literatuur komen we bovengenoemde namen niet meer terug. Er zijn ook andere voorstellen gedaan. Bijvoorbeeld dat de jongeman een slaaf was uit het huis van Johannes Marcus, die wakker was geworden door alle oproer bij Jezus' arrestatie (Theophylactus en Victor) dan wel een zoon of slaaf uit het landhuis in de hof van Getsemane (Cajetanus).

Een naam die tot op vandaag, nog wel wordt genoemd, is die van de auteur.⁶ Marcus zou hier een jeugdherinnering prijsgeven; hij is zelf de jongeling. Sommigen vergelijken de situatie met Alfred Hitchcock die zichzelf in zijn films een plek gaf, of met de schilder die zijn monogram in een donker hoekje van zijn schilderij zet. Het is evenwel de vraag of een schrijver uit de eerste eeuw zichzelf zowel anoniem als ook zo ongunstig in zijn eigen verhaal zou neerzetten.

¹ Andere typering van deze passage zijn: 'eigenartige' (L. Schenke, *Das Markusevangelium. Literarische Eigenart – Text und Kommentierung*, Stuttgart 2005, 328), 'perplexing' (J. Knox, A Note on Mark 14:51-52, in: S.E. Johnson (ed.), *The Joy of Study. Papers on the New Testament and related Subjects*. FS. F.C. Grant, New York, 1951, 27-30, bijz. 27), 'bizarre' (M.E. Boring, *Mark: A Commentary* (NTL), Louisville 2006, 403), 'mysterious' (R.T. France, *The Gospel of Mark: A Commentary on the Greek Text* (NIGTC), Grand Rapids & Carlisle 2002, 595; W.E. Bundy, *Jesus and the First Three Gospels*, Cambridge 1955, 512), 'a sheer mystery' (R. Allen, Mark 14,51-52 and Coptic Hagiography, *Bib* 89 (2008), 265-268, bijz. 267), 'strange' (F.J. Moloney, *The Gospel of Mark*, Peabody 2002, 299), 'curious' (P. Carrington, *According to Mark. A Running Commentary on the Oldest Gospel*, Cambridge 1960, 321; C. Focant, *The Gospel according to Mark. A Commentary*, Eugene 2012, 598), 'curieux' (P. Mourlon Beernaert, Structure littéraire et lecture théologique de Marc 14,17-52, in: M. Sabbe (ed.), *L'Évangile selon Marc. Tradition et rédaction* (BETL 34), Gembloux & Leuven 1974, 241-267, bijz. 256), 'rätselhafte'/'rätselhafteste' (L. Schenke, *Der gekreuzigte Christus: Versuch einer literarkritischen und traditions-geschichtlichen Bestimmung der vormarkinische Passionsgeschichte* (SBS 69), Stuttgart 1974, 122; W. Schmithals, *Das Evangelium nach Markus. Kapitel 9,2-16,20* (OTKNT 2/2), Gütersloh & Würzburg 1986², 650), 'puzzling' (M.R. Cosby, Mark 14,51-52 and the Problem of Gospel Narrative, *PRS* 11 (1984), 219-231, bijz. 219), 'tantalizingly short' (C.S. Mann, *Mark. A New Translation with Introduction and Commentary*, New York 1986, 599), 'cryptic' (P.G.R. de Villiers, The Powerful Transformation of the Young Man: Mark 14:51-52 and 16:5, *HTS* 66,1 (2010), 1-7, bijz. 1; A. Kuruvilla, The Naked Runaway and the Enrobed Reporter of Mark 14 and 16, *JETS* 54,3 (2011), 527-545, bijz. 528).

² In sommige handschriften (W^f c k sy^s sa^{ms}) ontbreekt deze frase ('om zijn naakte (lichaam)').

³ Carrington, *According to Mark*, 321, spreekt van 'a pathetic and comic touch to a tragic scene'; Knox, A Note on Mark 14:51-52, 27 en 29, spreekt van 'this apparently whimsical passage'; B. van Iersel, His Masters Voice. De impliciete verteller in Marcus: stem en literaire gestalte, in: *Uitgelezen. Studies over de evangelies*, Utrecht 2000, 105-119, bijz. 112.

⁴ M.D. Hooker, *The Gospel according to St. Mark*, London 1991, 352, kwalificeert deze verzen als van 'no obvious theological significance'; J. Schmid, *Das Evangelium nach Markus* (RNT), Regensburg 1963, 279, zegt dat de episode voor haar het eigenlijke doel van het evangelie betekenisloos is.

⁵ Zo H.M. Jackson, Why the Youth Shed His Cloak and Fled Naked: The Meaning and Purpose of Mark 14:51-52, *JBL* 116 (1997), 273-289, bijz. 286-287.

⁶ W. Barclay, *The Gospel of Mark*, Philadelphia 1956², 404; J.H. McIndoe, The Young Man at the Tomb, *ExpT* 80 (1968-1969), 125, meent dat ook de jongeman in het graf Marcus is; Carrington, *According to Mark*, 321; J.R. Edwards, *The Gospel according to Mark*, Grand Rapids 2002, 440.

Met erg creatieve invullingen komen M. Haran, K. Hahnhart en D.R. MacDonald. De eerste meent dat de naakte jongeman wel eens Lazarus (van Betanië) zou kunnen zijn die zich aan Jezus verplicht wist.⁷ De tweede (Hahnhart) ziet in de *neaniskos* (verkleinwoord van *neanias*) de apostel Paulus ('kleine' betekent zijn naam).⁸ De derde (MacDonald) ziet tussen het Marcusevangelie en 'Homer Epics' tal van relaties. In de jongeman ziet hij Elpenor (Odyssee 10.552-53), dezelfde die Lucas heeft 'nagebootst in Eutyclus (Hand. 20:7-12).⁹ Een voorstel, dat recent opnieuw is verdedigd door R. Bauckham, is dat we hier met een ooggetuige te maken hebben, van wie gewag wordt gemaakt om de betrouwbaarheid van het gebeuren te waarborgen.¹⁰

Op een ander spoor zit G. Theissen. Hij meent dat Marcus de jongeman anoniem laat om hem te beschermen. We zouden hier met 'Schutzanonymität' te maken hebben: bescherming van aanhangers van Jezus, die door hun gedrag, in de ogen van de autoriteiten 'criminele handelingen', gevaar liepen om alsnog opgepakt te worden.¹¹ Weer anderen denken dat de naam simpelweg vergeten was tegen de tijd dat het verhaal de evangelist bereikte.¹²

Andere duidingen

Voor de duiding van de jongeling verwijzen sommige exegeten naar Amos 2:16 ('Ja, de kloekhartigste onder de helden zal te dien dage naakt wegvlugten').¹³ In Marcus 14:51-52 zou de profetie van Amos in vervulling gaan, overigens zonder expliciete verwijzing naar deze tekst uit Amos. Probleem van deze lezing is dat nu niet gezegd kan worden dat we hier met iemand te maken hebben die kloekhartig genoemd kan worden. Nog weer andere uitleggers, onder wie Hieronymus, zien een verband met het verhaal uit Genesis waarin gesproken wordt van Jozef die naakt wegvlugt van Potifar (Gen. 39:12).¹⁴ Dezelfde woorden ('achterlaten' en 'vluchten') mogen dan gebruikt worden, de situaties zijn volstrekt verschillend van elkaar. Kortom, ook deze teksten zijn niet erg behulpzaam met het oog op het verstaan van Marcus 14:51-51.

Tweemaal een jongeman

Deze opmerkelijke gestalte komt alleen in het Marcusevangelie voor. In de passieverhalen van Matteüs en Lucas ontbreekt hij. Matteüs en Marcus volgen over het algemeen vrij nauwkeurig hun bron (= Marcus),

---

⁷ M.J. Haren, *The Naked Man. A Historian's Hypothesis on Mark 14,51-52*, *Biblica* 79 (1998), 525-531.

⁸ K. Hahnhart, *The Open Tomb. A New Approach, Mark's Passover Haggadah* (72 C.E.), Collegeville 1995, 341-392, bijz. 369v.

⁹ D.R. MacDonald, *The Homeric Epics and the Gospel of Mark*, New Haven & London 2000, 124-130, bijz. 128, 162-168, bijz. 166

¹⁰ R. Bauckham, *Jesus and the Eyewitnesses. The Gospels as Eyewitness Testimony*, Grand Rapids: Eerdmans 2007, 197-201. Zie ook M. Dibelius, *Das historische Problem der Leidensgeschichte*, in: M. Limbeck (Hrsg.), *Redaktion und Theologie des Passionsberichtes nach den Synoptikern* (WdF 481), Darmstadt 1981, 57-65, bijz. 61; B. Sanderson, *Gethsemane: The Missing Witness*, *Bib* 70 (1989), 224-233.

¹¹ G. Theissen, *Lokalkolorit und Zeitgeschichte in den Evangelien* (NTOA 8), Freiburg 1989, 198-200.

¹² France, *The Gospel of Mark*, 597.

¹³ E. Hoskyns & N. Davey, *Het raadsel van het Nieuwe Testament*, Leiden 1932, 89; J.M. Ross, *The Young Man Who Fleed Naked. Mark 14:51-52*, *IBS* 13 (1991), 170-174, bijz. 170 en 174; H. Waetjen, *The Ending of Mark and the Gospel's Shift in Eschatology*, *ASTI* 4 (1965), 114-131, bijz. 119-120; G. Schneider, *Die Verhaftung Jesu: Traditionsgeschichte von Mk 14.43-52*, *ZNW* 63 (1972), 188-209, bijz. 206; W. Schenk, *Der Passionsbericht nach Markus. Untersuchungen zur Überlieferungsgeschichte der Passionstraditionen*, Gütersloh 1974, 211; W. Schmithals, *Das Evangelium nach Markus. Kapitel 9,2-16,20* (OTKNT 2/2), Gütersloh & Würzburg 1986², 649; Yarbro Collins, A., *The Flight of the Naked Young Man Revisited*, in: Ch. Aguilar e.a. (éd.), *"Il Verbo di Dio è vivo." Studi sul Nuovo Testamento in onore del Cardinale Albert Vanhoye, S.I.* (AnaBib 165), Rome 2007, 123-137, bijz. 134-135, 137; J. Marcus, *Mark 8-16. A New Translation with Introduction and Commentary*, New Haven & London 2009, 1000.

¹⁴ A. Farrer, *The Glass of Vision. The Bampton Lectures of 1948*, Glasgow 1948, 144-145, ziet een relatie tussen de jongeman in de hof van Getsemane, Jozef van Arimathea en de jongeman in het graf. Ze worden bijeengehouden door 'verbal echoes' als ook door de naam 'Jozef'. Farrer ziet een verbinding van de naakt wegvlugtende jongeman met de vluchtende Jozef, die zijn kleren in de handen van de vrouw van Potifar achterlaat, zoals hij ook een verbinding ziet tussen de jongeman in het graf, gekleed in een wit gewaad en gezeten ter rechterzijde en Jozef, die levend en gekleed in 'a robe of glory as the man of the king's right hand' die zich aan zijn broeders bekendmaakt; zie ook J. Rius-Camps, *El hebreo José, figura de Jesús y del joven que lo substituyó en la parte final del evangelio de Marcos*, *Estudios Biblicos* 64,3-4 (2006), 657-669.

hier doen ze dat niet. Is daarvan de reden dat Matteüs en Lucas deze verzen als weinig betekenisvol hebben gezien? Als te incidenteel en te zeer een detail om over te nemen?

Deze *neaniskos* is nog niet eerder in het evangelie voorgekomen. Hier horen we heel kort van hem. Moet hij onder de ‘minor characters’ gerangschikt worden? Zelfs dat lijkt voor hem teveel eer. Veel van deze kleinere verhaalpersonages hebben ten slotte een ontmoeting met Jezus die hun leven dikwijls verandert. Dat lijkt in 14:51-52 niet echt het geval. Anderzijds doet zich de vraag voor, of hij alleen maar hier voorkomt. Marcus maakt namelijk nog een keer melding van een jongeman, en wel in het opstandingsevangelie (16:5). De steen is weggerold, het graf is open. Wat de drie vrouwen – bij aankomst – in het graf zien, is niet Jezus, maar ‘een jongeman’ die ter rechterzijde zit en met een wit gewaad is omkleed. Hebben we hier met een andere jongeman te maken of is het dezelfde als die in Getsemane voorkwam? Over die vraag bestaat onder de uitleggers groot verschil van mening.

Twee verschillende jongemannen?

Volgens diverse uitleggers hebben we met verschillende personages te maken: de *neaniskos* in de hof van Getsemane is een menselijke gestalte (14:51-52), terwijl de jongeman in de graftuin een hemelse gestalte, een engel, zou zijn (16:5).¹⁵ Deze exegeten leiden dat onder andere af uit het witte gewaad dat hij draagt. Vaak ook verwijst men naar de opstandingsverhalen in de andere synoptische evangeliën, waar sprake is van een ‘engel van de Heer’ (Mat. 28:2,5) en ‘engelen’ (Luc. 24:13). Bij de opvatting dat het in Marcus 16:5 om een engel gaat, zijn een aantal kanttekeningen te plaatsen.

Ten eerste. Met betrekking tot de verwijzing naar de andere synoptische evangeliën kan vermoed worden dat Matteüs en Marcus met deze jongeman weinig raad moeten hebben geweten. Matteüs heeft er een engel van de Heer van gemaakt, waarmee de betrouwbaarheid van de boodschap gewaarborgd is. Lucas spreekt in eerste instantie niet van engelen, maar van twee mannen (24:4), later in het gesprek van de Emmaüsgangers met Jezus worden geduid als ‘een verschijning van engelen’ (24:23). Deze lezingen/interpretaties kan men niet zomaar teruglezen in de bron (Marcus).

Ten tweede. Marcus maakt vaker melding van ‘engelen’ (steeds in het meervoud: *angeloi*) (1:13; 8:38; 12:25; 13:27,32) zonder hen *neaniskoi* te noemen. Als Marcus wil dat we hier aan een engel denken, waarom gebruikt hij dan niet het woord *angelos*, zoals hij op de andere plaatsen doet?¹⁶ In de antiëkjoodse literatuur worden engelen soms wel voorgesteld als jongemannen, maar steeds wordt niet veel later in de tekst expliciet verteld dat de genoemde gestalte een engel is. Een dergelijke vertelwijze ontbreekt in Marcus 16.

Ten derde. Met betrekking tot het witte gewaad waarin hij gehuld is, dat zou duiden op het feit dat de jongeman een engel is, moet opgemerkt worden dat hiervoor bijzonder weinig bewijs is. ‘Wit’ (*leukos*) wordt in de Hebreeuwse Bijbel nergens gebruikt voor de kleding van engelen.¹⁷ In het Nieuwe Testament gaat het minder om de witheid van de kleding van engelen als zodanig, maar meer om het feit dat de kleding straalt en glanst (Luc. 24:4; Mat. 28:4).¹⁸ Kortom, voor de gedachte dat het hier om een engel gaat, zijn te weinig aanwijzingen.

Er is nog op een andere grond voor de gedachte dat we in 14:51-52 en 16:5 met twee verschillende verhaalspersonages te maken hebben. Bij een woord dat eerst onbepaald is, verwacht je, als hetzelfde woord daarna voorkomt, een bepalend lidwoord. Als het in 16,5 om dezelfde *neaniskos* gaat, dan zou het logisch zijn geweest, wanneer er in 16:5 niet *neaniskon* (‘een jongeling’) had gestaan, maar *ton neaniskon* (‘de jongeling’) was voorafgegaan. Voor het ontbreken van een bepalend lidwoord kan echter ook een andere reden gegeven worden: als de verteller in 16:5 namelijk het perspectief beschrijft waarmee de

---

¹⁵ V. Taylor, *The Gospel according to St Mark*, London 1953, 606v.; D.E. Nineham, *The Gospel of Mark*, Harmondsworth 1963, 444; H. Fledderman, *The Flight of a Naked Young Man*, *CBQ* 41 (1979), 412-418, spec. ; R.E. Brown, *The Death of the Messiah. From Gethsemane to the Grave. A Commentary on the Passion Narratives in the Four Gospels*, New York 1994, 304.

¹⁶ R. Scroggs & K.I. Groff, *Baptism in Mark. Dying and Rising with Christ*, *JBL* 92 (1973), 513-548, bijz. 533; A. Krijger, *De neaniskos-teksten in Marcus*, *KeT* 36 (1985), 99-116, bijz. 109-110; H.M. Jackson, *Why the Youth Shed His Cloak and Fled Naked: The Meaning and Purpose of Mark 14:51-52*, *JBL* 116 (1997), 273-289, bijz. 279; C.A. Miceli, *A Foil for Jesus. The Narratological Role of the Young Man in the Gospel of Mark*, *Theoforum* 41,3 (2010), 345-359, bijz. 351-352; De Villiers, *The Powerful Transformation*, 3.

¹⁷ A.K. Jenkins, *Young Man of Angel? ExpT* 94 (1983) 273-240; P. Oakeshott, *How Unlike an Angel. The Youth in Mark 16*, *Theology* 111 (2008), 362-369, bijz. 364.

¹⁸ Handelingen 1:11 zou de uitzondering hierop kunnen zijn, als het met deze ‘twee mannen’ om engelen zou gaan.

vrouwen de situatie, en dan dus de jongeman in het graf waarnemen, dan verbaast het ontbreken van het bepalend lidwoord niet.¹⁹ Wat zij zien, is voor hen *een* jongeman die aan de rechterkant in het graf zit.

Of is het dezelfde?

Voor de gedachte dat de jongeman in 16:5 dezelfde is als in 14:51-52 zijn een aantal goede argumenten te geven. Dualiteit mag karakteristiek heten voor het Marcusevangelie.²⁰ Het feit dat we alleen op deze twee plaatsen met een *neaniskos* van doen hebben, past daarbij goed. We kunnen daar nog de volgende argumenten aan toevoegen: (1) Het gaat in beide gevallen niet alleen om een anonieme gestalte, (2) maar ook om een mysterieuze personage (3) die maar heel kort op het toneel is; (4) dat gebeurt in het bijzonder aan het slot van het Marcusevangelie: aan het begin en aan het eind van het passieverhaal (Mar. 14:1-16:8). De eerste keer treedt de jongeman op direct *na* de verspreiding/vlucht van de leerlingen (14:50, zie 14:27=Zach. 13:7), de tweede keer horen we van hem vlak voor de mededeling van de ‘verzameling’ van de leerlingen in Galilea (16:7).

Een van de belangrijkste argumenten die naar voren wordt gebracht, is Marcus’ aandacht en vermelding van de kleding van de jongeman.²¹ In 14:51 wordt verteld dat hij ‘met een linnen mantel (*sinдон*) omkleed’ is, in 16:5 is hij ‘omkleed met een wit lang gewaad (*stolè*)’. Beide passages kennen een aantal significante overeenkomsten, maar contrasteren op diverse punten ook sterk van elkaar. Terwijl de scène van 14:51-52 eindigt met een jongeman die naakt is, treedt in 16:5 de lezer een jongeman tegemoet die gekleed is. In hof van Getsemane zien we een jongeman die wegvlucht van de groep mensen die hem dreigt te arresteren, terwijl de jongeman in het graf iemand is die rustig zit, op een plaats, ter rechterzijde die te duiden is als een ereplaats.²²

Het feit dat beide passages diverse overeenkomsten én contrasten bevatten, roept de suggestie op dat de twee passages samen gelezen moeten worden. Daar komt bij dat elke passage afzonderlijk niet makkelijk is te verstaan. Dat wordt anders, wanneer beide passages in relatie met elkaar gelezen worden. Klopt onze veronderstelling dat de jongeman van 16:5 dezelfde is als van 14:51-52, dan hebben we in 16:5 te maken met iemand die compleet veranderd is.²³ De vraag is hoe we deze verandering moeten duiden. Daarvoor moeten we opnieuw naar beide passages kijken.

Bij 14:51-52 zijn er verschillende uitleggers die het achterlaten van de kleding en de naaktheid van de jongeman niet negatief, maar positief duiden, en wel als een voorafschuiving van Jezus’ dood en opstanding: (1) de naaktheid van de jongeman als een prefiguratie van de naaktheid van Jezus aan het kruis en (2) zoals de jongeman bij zijn dreigende arrestatie zijn linnen kleed (*sinдон*) achterlaat, zo zal ook Jezus zijn linnen kleed (*sinдон*)²⁴, waarin hij door Jozef van Arimathea was gewikkeld (14:46), bij zijn verrijzenis achterlaten.²⁵ De jongeman wordt op deze manier dicht bij Jezus geplaatst. Kijk je echter naar het geheel van de gebeurtenis, dan is er geen reden om het gebeuren zo positief te duiden. De jongeman moet dan ook dicht tegen de leerlingen aan geplaatst worden. Het gedrag van de jongeman

---

¹⁹ P. Sellew, *Secret Mark and the History of Canonical Mark*, in: B.A. Pearson (ed.), *The Future of Early Christianity*, Minneapolis 1999, 242-257, bijz. 253; S.R. Johnson, *The Identity and Significance of the Neaniskos in Mark*, *Forum* 8,1-2 (1992), 123-139, bijz. 126.

²⁰ F. Neiryneck, *Duality in Mark. Contributions to the Study of the Markan Redaction* (BETL 31), Leuven 1988.

²¹ Marcus maakt dikwijls melding van kleding ‘with symbolic overtones’ (Mar. 1:6; 9:3; 14:30-33,51-52; 15:46; 16:5), De Villiers, *The Powerful Transformation*, 3.

²² A.E. Gardner, *Imperfect and Faithful Followers. The Young Man at Gethsemane and the Young Man at the Tomb in the Gospel of Mark*, *Encounter* 71,2 (2010), 33-43, bijz. 40.

²³ Gardner, *Imperfect and Faithful Followers*, 41, houdt vast aan de idee dat het om verschillende jongemannen gaat: de een symboliseert degenen die eerst Jezus volgden, maar vluchten uit vrees voor vervolging, de ander symboliseert degenen (martelaren) die Jezus moedig zijn gevolgd en die hem tot het eind zijn gevolgd. Ook Krijger, *De neaniskos-teksten*, 115, ziet twee verschillende jongemannen. De een symboliseert de leerlinggemeente, die proleptisch deelt in de eschatologische heerlijkheid van haar Heer; hij staat model voor het getuigend leerlingenschap, de ander staat model voor het falend leerlingenschap.

²⁴ Het woord *sinдон* komt in Marcus alleen op deze twee plaatsen (Mar. 14:51-52 en 15:46) steeds twee keer voor.

²⁵ Knox, *A Note on Mark 14:51-52, 27-30*; A. Vanhoye, *La fuite du jeune homme nu (Mc 14,51-52)*, *Bib* 52 (1971), 401-406; E.L. Schnellbacher, *Das Rätsel des neaniskos bei Markus*, *ZNW* 73 (1982), 127-135; R.H. Gundry, *Mark: A Commentary on His Apology for the Cross*, Grand Rapids 1993, 861-863; A. Yarbro Collins, *Mysteries in the Gospel of Mark*, in: D. Hellholm (ed.) e.a., *Mighty Minorities. Minorities in Early Christianity – Positions and Strategies*. Fs. J. Jervell, Oslo 1995, 11-23.

staat op een lijn met dat van de leerlingen; zowel de leerlingen als deze volgeling van Jezus vluchten op het moment dat het erop aan komt.

Hoe compleet anders is de situatie in 16:5. Zo dicht als de jongeman in 14:51-52 bij de leerlingen stond, zo dicht staat hij nu bij Jezus. In zijn witte gewaad (16:5) doet hij denken aan de witte kleren, waarin Jezus bij zijn verheerlijking aan zijn drie leerlingen verscheen (9:3).²⁶ En misschien doet ook de plaats waar hij zit – ter rechterzijde – denken aan Jezus. Die zit zelf ten slotte ook ter rechterzijde (12:36; 14:62, zie Psalm 110:1).²⁷ C. Miceli spreekt over hem als de fysieke ‘stand-in’ van de niet in het graf aanwezige Jezus. De jongeman geeft blijk te weten van Jezus’ profetische woorden van zijn opstanding (en voorgaan naar Galilea). De vervulling daarvan – niet zichtbaar voor de vrouwen en voor de lezer – maakt hij bekend.

Gestalte van de verandering

Waar de jongeman in de hof van Getsemane als de schaduwgestalte van de leerlingen is geëindigd, daar is hij in het graf de schaduw van de opgestane Heer. Wat Marcus daarmee wil verbeelden? Dat een mens kan veranderen. In deze jongeman krijgen wij die verandering te zien: van de mens die op het cruciale moment afhaakte, die naakt de vlucht nam, naar die mens, gezeten in op de ereplaats, en gekleed in het wit van de reiniging en rehabilitatie.²⁸ Die mens krijgen wij op deze Paasmorgen te zien. Niet meer naakt, in zijn hemd staand, zoals in Getsemane, maar bekleed. Eerst gevlucht, maar nu gezeten op de ereplaats: ter rechterzijde. Hoe dat kan dat hij zo veranderd is? Omdat Hij, de Heer, zo getransformeerd is: van een Gekruisigde naar een Opgewekte. Bij hem vindt de verandering plaats, waarover in 8:35 gesproken wordt: van de mens die zijn leven wint, omdat hij het durft te verliezen.²⁹ Dan vindt de verandering plaats naar een mens die zijn leven wint. Van die beweging is deze jongeman op deze Paasmorgen de schaduw. In die beweging is hij mee inbegrepen. Wie de jongen is? Hij is de gestalte van de verandering die elk mens met Pasen mag ervaren. Eerst falend, zoals de leerlingen, maar dan een mens op de ereplaats. Je kan het met evenveel recht de verbeelding van de vergeving noemen.³⁰

Een kortere versie van dit artikel (met veel minder noten) verschijnt binnenkort in *Interpretatie* 22,4 (2014).

---

²⁶ Miceli, A Foil for Jesus, 357; Volgens Jenkins, Young Man of Angel, 239, wijst het witte gewaad op de hemelse staat van de martelaar (Op. 3:18).

²⁷ Kuruvilla, The Naked Runaway, 544.

²⁸ Vgl. A. Thorday, The Role of the *neaniskos* in the Easter Mystery according to Mark, *Sacra Scripta* 3,1-2 (2005), 63-72, bijz. 70-71; De Villiers, The Powerful Transformation, 7-8.

²⁹ Cosby, Mark 14,51-52, 228, 231, ziet Jezus’ woorden in 8:35a gesymboliseerd in 14:51-52. Ook F. Lefevre, Met Marcus van Getsemane naar Golgotha, *Collationes* 11,1 (1981), 22-49, noemt 8:34-35 in relatie tot 14:51-52.

³⁰ Zie ook Kuruvilla, The Naked Runaway, 543-545.